

УДК 338.46

Сидоренко Т. М.

Sydorenko_tanya@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2904-0826

Researcher ID: ABD-5460-2021

*к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто ключові проблеми, зміни та обмеження розвитку готельно-ресторанних підприємств в умовах воєнного стану. Також визначено, що готельно-ресторанний бізнес як у період минулих років, так і зараз, перебуває у неочікуваних та несприятливих умовах. Вітчизняна соціально-економічна система демонструє сьогодні дива виживання: на фоні провальних фінансових і політичних дій вона спроможна працювати і продукувати певний економічний ефект. Нестабільність політичної та економічної ситуації в Україні, пандемічні обмеження, військова агресія ворога негативно позначаються на функціонуванні та розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Досліджено практичні аспекти функціонування готельно-ресторанного бізнесу. Готельно-ресторанний бізнес являє собою галузь із високим рівнем конкуренції. Нові концепції створюються з метою максимального задоволення потреб клієнтів. І чим вище культура і якість послуг обслуговування гостей, тим вище імідж готелю, тим привабливішим заклад є для відвідувачів. Здійснено аналіз чинників, які впливають на сучасний стан готельно-ресторанного бізнесу в Україні, його розвиток та подальші перспективи. На сучасному етапі вважається, що відновлення економіки можна трактувати як комплекс заходів у різних сферах господарської діяльності країни, спрямованих на забезпечення та зростання її конкурентоспроможності; побудову високотехнологічного виробництва з високою доданою вартістю; підвищення рівня життя людей; формування внутрішнього й зовнішнього попиту на основі інноваційних підходів і найсучасніших технологій. Проте чекати підвищення швидкими темпами економічних показників підприємств готельно-ресторанного бізнесу не варто. Оскільки значна частина фінансового успіху залежить саме від інтенсивності інвестування. Державна підтримка українського бізнесу у воєнний час є надзвичайно актуальною, так як саме від бізнесу залежить майбутнє не тільки нашої економіки, але й держави загалом. Досліджено забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу в державі запроваджуються програми та проекти підтримки цієї сфери економічної діяльності за сприянням міжнародних організацій.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, гостинність, вдосконалення, перепрофілювання, відвідувачі, міжнародний бізнес, допомога, переселенці, конкуренція, заклади гостинності.

Sydorenko Tetiana

Sydorenko_tanya@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2904-0826

Researcher ID: ABD-5460-2021

*Doctor of Economics, Associate Professor
at the Department of Hotel and Restaurant Business,
State University of Trade and Economics, Kyiv*

FEATURES OF THE FUNCTIONING OF THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Abstract. In the article concerned the main problems, changes and limitations of the development of the hotel and restaurant industry under martial law. It is also determined that the hotel and restaurant business, both in the past years and now, is in unexpected and unfavorable conditions. Today, the domestic socio-economic system demonstrates a miracle of survival: against the background of failed financial and political actions,

it is able to work and produce a certain economic effect. The instability of the political and economic situation in Ukraine, pandemic restrictions, military aggression of the enemy negatively affect the functioning and development of the hotel and restaurant business. The research practical aspects of functioning the operation of the hotel and restaurant business have been studied. The hotel and restaurant business is an industry with a high level of competition. New concepts are created with the aim of maximally satisfying the needs of customers. And the higher the culture and quality of guest services, the higher the image of the hotel, the more attractive the establishment is for visitors. An conducted analysis of the factors affecting the current state of the hotel and restaurant business in Ukraine, its development and future prospects was carried out. At the current stage, it is believed that the recovery of the economy can be interpreted as a set of measures in various spheres of economic activity of the country, aimed at ensuring and increasing its competitiveness; construction of high-tech production with high added value; raising the standard of living of people; formation of internal and external demand based on innovative approaches and the most modern technologies. However, it is not worth waiting for a rapid increase in the economic indicators of the hotel and restaurant business enterprises. Since a significant part of financial success depends precisely on the intensity of investing. State support for Ukrainian business in wartime is extremely relevant, since the future of not only our economy, but also the state in general depends on business. provision was investigated the effective functioning and development of hotel and restaurant business enterprises in the state has been studied, programs and projects to support this sphere of economic activity are being implemented with the assistance of international organizations.

Key words: hotel and restaurant business, hospitality, improvement, repurposing, visitors, international business, assistance, immigrants, competition, hospitality establishments.

JEL Classification: F23, L83

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-33-10>

Постановка проблеми. Події, що відбуваються в Україні, дуже негативно впливають на всі сфери економіки України. Готельно-ресторанний бізнес також зазнає значних збитків, оскільки велика кількість готельно-ресторанних закладів не повністю функціонує, є перефільованими або закритими взагалі. Доцільно також зазначити, що готельно-ресторанний бізнес, будучи складовою індустрії гостинності, є одним із найперспективніших напрямів розвитку національної економіки, але в сучасних умовах, на жаль, незначна кількість готельно-ресторанних закладів працюють та запрошують гостей. Ефективне функціонування сфери готельно-ресторанного бізнесу є позитивним показником змін в економіці держави, її регіонів та важливою передумовою для активізації розвитку міжнародних зв'язків.

Гостинність – є одним з фундаментальних понять людської цивілізації, яке сьогодні під впливом науково-технічного прогресу перетворилося на потужну індустрію, в якій задіяні мільйони професіоналів. Індустрія гостинності є однією з важливих складових світового ринку послуг, і є високодохідною галуззю, що значно розвивається і вдосконалюється, створюючи нові види і форми підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над проблематикою особливостей розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні працювали та продовжують працювати такі вчені та дослідники, як В. Александрова, О. М. Бойко, Вавричук, М. Герасимлюк, Т. Ковальчук, Н. Кор-

неєв, Ю. Нікольчук, М. Оніщук, Л. Стригуль, Ю. Чириченко, Г. Чміль, О. Чумак, К. Хаустова та багато інших науковців.

Незважаючи на широке висвітлення питань готельно-ресторанного бізнесу в наукових джерелах, забезпечення економічного розвитку галузі потребує якісного аналітичного забезпечення, особливо в умовах сучасних воєнного стану, непрогнозованих факторів та пошуку відповідних заходів щодо ефективної адаптації.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження практичних засад функціонування готельно-ресторанного бізнесу в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства сфери гостинності прагнуть конкурентних переваг, знаходячи нові засоби конкуренції у своїй галузі і виходячи з ними на ринок. Будь-яке нововведення, що дає підприємству реальне збільшення його успіху на ринку послуг – є саме конкурентною перевагою. Нововведення в широкому розумінні включає і поліпшення технологій, удосконалювання способів і методів ведення бізнесу. Нововведення може виражатися в зміні виробничих процесів, зміні структури і вартості окремих елементів у технологічному ланцюжку виробництва і реалізації товару, випуску нового продукту, нових підходах до маркетингу, нових концепціях сфери конкуренції.

Готельно-ресторанний бізнес є важливою складовою сфери послуг, що пов'язаний з господарською діяльністю спеціалізованих підприємств, які пропонують на комерційній основі власні

послуги із забезпечення клієнтів послугами з розміщення та харчування [1, с. 64].

15 березня 2022 року Верховна Рада ухвалила закон, що передбачає "додаткові податкові стимули для підтримки бізнесу під час війни". Загалом це близько 40 податкових та інших змін. Серед інших змін для підтримання бізнесу у воєнний час:

- великий бізнес зможе скористатися спрощеною системою оподаткування та сплачувати єдиний податок, – так, як це нині робить малий бізнес. Для цього ліміт річного обігу підприємства чи компанії не повинен перевищувати 10 млрд грн, а обмеження щодо кількості працівників знято;

- ФОПи I та II групи можуть платити єдиний податок добровільно. Якщо впродовж воєнного часу вони не отримуватимуть доходу, вони також можуть не сплачувати ЄСВ;

- ФОПи II-III груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені коштом дербюджету;

- з 24 лютого 2022 року до кінця 2022 року власники звільняються від сплати податку за землю, розташовану на територіях, де йдуть бої.

Замість ПДВ та податку на прибуток встановлено ставку 2% від обороту та спрощений облік. Для малого бізнесу – а це перша та друга група ФОП – ставимо добровільну сплату єдиного податку. Можете – платіть, не можете – немає питань, – заявив президент, додавши, що й перевірки бізнесу будуть "максимально скасовані".

З упевненістю можна стверджувати, що в умовах воєнного стану готельно-ресторанний бізнес переживає чи не найкризовіший період за всю історію незалежності України. Велика кількість готельно-ресторанних закладів з початку війни у різних містах України перепрофілювались та є центрами для тимчасового проживання біженців, а також приміщеннями для приготування гарячих обідів та організації харчування під час евакуації українських захисників та волонтерів із різних районів, де тривають бойові дії. Готелі надають складські приміщення для зберігання гуманітарної допомоги та побутового обслуговування, спрямованих на підтримку постраждалих громадян.

Наприклад, з початку війни на базі "СВ-Клубу" було організовано прихисток для вимушених переселенців та збір необхідних речей та медикаментів для збройних сил України (ЗСУ) та територіальної оборони (ТО). Частину продуктів та матраци із покривалами закупили першого ж дня і багато допомоги поступило від хмельничан, а також волонтерів. Ресторан працює постійно, годуючи усіх переселенців близько 900 осіб на день, адже готували і для інших штабів, а приймали до 450 людей кожного дня. Зараз близько місяця проживають 153 людини, які втратили

своє житло, їх розмістили у залі для проведення танцювальних заходів, залах для аеробіки, єдиноборств, кросфіті та у банному комплексі «Терми». Відновивши роботу, заклад має можливість забезпечити персонал заробітною платою, оплатити комунальні, а також мають можливість і далі харчувати та надавати прихисток для біженців із гарячих точок.

Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ) та Асоціація готелів та курортів України (UHRA) запускають акцію «Відвідай Україну в майбутньому», яка спрямована на підтримку сфери гостинності, а також бере участь у забезпеченні тилу військових дій та несе значні фінансові витрати з початку війни. Дана акція є простим способом підтримки готелів та ресторанів, які при вимушеному простої беруть участь у підтримці тилу. Насамперед у районах активних бойових дій готелі є важливою ланкою у тимчасовому розміщенні евакуйованого цивільного населення, приготуванні їжі, організації пунктів надання гуманітарної допомоги та побутового обслуговування.

Міністерство культури та інформаційної політики та портал Visit Ukraine, міжнародні організації HOTREC та Hotel Stars Union, офіційно підтримали акцію, ініційовану Українською готельно-курортною асоціацією (UHRA) від імені громади індустрії гостинності [2].

Україна має значний природний рекреаційно-туристичний потенціал, здатний задовольнити різноманітні потреби туристів. Це насамперед сукупність фізико-географічних умов та об'єктів території: геолого-геоморфологічних, кліматичних, гідрологічних, земельних, мінерально-сировинних, ландшафтних. Проте сучасний військовий стан й тенденції управління туристичною діяльністю та жорстка конкуренція на ринку послуг вимагають широкого застосування стратегічного планування при обґрунтуванні розвитку туристичної галузі у тому чи іншому регіоні, створення сприятливого організаційно-правового та економічного середовища, забезпечення соціально-економічних інтересів та забезпечення безпеки відвідувачів різних регіонів країни (табл. 1).

З наведених даних, бачимо, що значна частина показників зростає, але починаючи з 2020 року в порівнянні з 2019 роком суттєво зменшується кількість колективних засобів розміщення через пандемічні обмеження і відповідно скорочується кількість колективних засобів розміщення та відвідуваність клієнтами закладів гостинності.

Чекати підвищення швидкими темпами економічних показників підприємств готельно-ресторанного бізнесу не варто. Оскільки значна частина фінансового успіху залежить саме від інтенсивності інвестування. Однак макроеконо-

Основні показники діяльності колективних засобів розміщення

Роки	Кількість колективних засобів розміщування, од/ Number of collective accommodation facilities, units	Кількість місць у засобах розміщення, тис. од/Number of places in means of accommodation, thsd.	Кількість осіб, що перебували у засобах розміщення, тис./Number of guests, thsd.	
			усього	з них іноземці
2014	4572	406,0	5423,9	551,5
2015	4341	402,6	5779,9	665,8
2016	4256	375,6	6544,8	863,7
2017	4115	359,0	6661,2	824,5
2018	4719	300,0	7006,2	917,9
2019	5335	370,6	6960,9	959,4
2020	4523	312,1	3379,5	254,4

Джерело: за даними Державної служби статистики України [3]

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

мічна ситуація не сприяє інвестиційній привабливості підприємств України, що знаходяться під загрозою фізичної ліквідації внаслідок військової агресії. Крім того, вартість п'ятизіркових готелів в Україні набагато вища, ніж у Європі, а 2–3-х зіркові дорожчі десь на 20–30%, а прибутковість теж вища [4], що теж не є сприятливим фактором впливання інвестицій.

З метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу в державі запроваджуються програми та проекти підтримки цієї сфери економічної діяльності за сприянням міжнародних організацій.

Багато країн світу підтримують Україну, та намагаються допомогти її економіці та індустрії гостинності. Люди з всього світу часто здійснюють «благодійного бронювання» номерів в українських готелях на будь-яку дату протягом 2022 року, починаючи із початку повномасштабного вторгнення агресора.

Готельерам рекомендують встановити ціни на рівні стандартних у мирний час. Якщо благодійники хочуть пожертвувати велику суму, готель може надати можливість зарезервувати номер на більш тривалий час [2].

Усі отримані у такий спосіб кошти буде спрямовано на допомогу українському готельному бізнесу.

Після перемоги України, люди які здійснили «благодійного бронювання» номерів в українських готелях, мають можливість відвідати та побачити наші міста, наших людей, чию мужність зараз шанує весь світ. «Починаючи з першого дня ініціативи, її підтримали вже десятки суб'єктів гостинності. Список таких готелів

регулярно оновлюється в Українській готельно-курортній асоціації. «Благодійного бронювання» можна здійснити на веб-сайтах цих готелів. Сума пожертви залежить від кількості ночей, які ви бажаєте оплатити кредитною карткою, і суми починаються від 40–50 євро за ніч незалежно від сезону бронювання», – каже Ірина Сідлецька, президент Української готельно-курортної асоціації (UHRA).

Так наприклад, 5 березня агентство Bloomberg повідомило, що сервіс оренди Airbnb отримав в Україні замовлення майже на 2 мільйони доларів від людей, які не проживають у заброньованих номерах, але просто бажають фінансово підтримати постраждалих від війни українців. За словами генерального директора Airbnb Браяна Ческі, на 2–3 березня в Україні було заброньовано близько 61 тисячі ночей. Майже три чверті замовників були зі США, Великобританії та Канади [5].

Власники готельно-ресторанного бізнесу повідомляють, що раді прийняти відвідувачів (гостей), які відвідають Україну після її перемоги.

Висновки. Незважаючи на нестабільність політичної та економічної ситуації в Україні, пандемічні обмеження, військові дії дуже негативно позначаються на розвитку та функціонуванні готельно-ресторанного бізнесу. Готельно-ресторанний бізнес обов'язково трансформується і з новими силами та спеціалізованими пропозиціями прийматиме відвідувачів. Отже, готельно-ресторанний бізнес повинен шукати нові активатори та мотиватори виживання і розвитку, які дозволять йому шукати та ухвалювати ефективні та водночас перспективні управлінські рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Домбик О. М. (2013) Економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. *Торгівля, комерція, підприємництво*. Вип. 15. С. 64–66.
2. ДАРТ та УНРА запускають акцію з благодійного бронювання номерів в українських готелях. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/810589.html>.
3. Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Інвестиційний клімат в Україні змушує готельний бізнес йти до Європи. URL: http://newsradio.com.ua/2013_07_05/nvestic-jnij-kl-mat-v-Ukra-n-zmushu-gotelnij-b-znes-jti-do-vropi-ekspert.
5. Ukrainian hotels located in war zones ask the world for support and launch the action “Visit Ukraine in the Future”. URL: <https://visitukraine.today/blog/214/ukrainian-hotels-located-in-war-zones-ask-the-world-for-supportand-launch-the-action-visit-ukraine-in-the-future>.
6. Ткаченко О. П. (2019) Менеджмент підприємств ресторанного господарства: навч. посіб. Харків : ХДУХТ. 200 с.

REFERENCES

1. Dombyk O.M. (2013) “The economic essence of activity of the hotel and restaurant business”, *Torhivlia, komertsiiia, pidpriemnytstvo*, vol. 15, pp. 64–66.
2. DART and UHRA are launching a campaign for charitable reservation of rooms in Ukrainian hotels, available at: <https://interfax.com.ua/news/general/810589.html>.
3. State Statistics Service of Ukraine, available at: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. The investment climate in the Ukraine forces the hotel business to go to Europe, available at: http://newsradio.com.ua/2013_07_05/nvestic-jnij-kl-mat-v-Ukra-n-zmushu-gotelnij-b-znes-jti-do-vropi-ekspert.
5. Ukrainian hotels located in war zones ask the world for support and launch the action “Visit Ukraine in the Future”, available at: <https://visitukraine.today/blog/214/ukrainian-hotels-located-in-zones-ask-the-world-for-supportand-launch-the-action-visit-ukraine-in-the-future>.
6. Tkachenko O. P. (2019) *Menedzhment pidpriemstv restorannoho hospodarstva* [Management of restaurant enterprises]. Kharkiv: KhDUHT. 200 p.

Стаття надійшла до редакції 21 липня 2022 р.